

Kinesiska

TEXT & FOTO:
Staffan Eng

”Kineser blandar ofta ihop hon och han”

NÄR XU YUAN arbetade som lärare i mandarinkinesiska i Peking blev hon erbjuden att fortsätta undervisningen av några svenska elever som aupair i Sverige. Det var 2011. I dag undervisar hon i kinesiska på flera skolor i Stockholm. Hon menar att utlänningar brukar ha störst problem med att lära sig mandarins fyra betydelskiljande toner. Men svenskan har i alla fall två tonaccenter: *akut* och *grav*. *Anden* (av *and*) uttalas till exempel med akut accent, medan *anden* (av *ande*) uttalas med grav.

– Därför brukar svenskar ha ett bättre uttal än andra européer. Fransmän har enligt min erfarenhet ofta svårast, säger hon.

Men allra knepigast är förstås att memorera tecknen. Det finns över 100 000, och en läs- och skrivkundig person förväntas kunna åtminstone 3 000.

Själv har Xu Yuan svårt att se fördelarna med teckensystemet, och använder i likhet med många andra kineser hellre det latinska så kallade *pinyin*-alfabetet när hon skriver mejl eller sms. Men hon menar ändå att tecknen behövs, eftersom det begränsade antalet stavelser gör att många ord med olika betydelse uttalas likadant. De personliga pronomenen 他, 'han', 她, 'hon', och 它, 'det', uttalas till exempel alla "tā".

– Det gör att man tänker mindre i termer av kön på mandarin. Kineser blandar ofta ihop 'han' och 'hon' när de ska tala svenska eller engelska.

Uttal: Kinesiska är ett så kallat tonspråk, vilket innebär att vokalernas toner är betydelskiljande.

I standardkinesiskan, även kallad mandarin, finns fyra toner: hög och jämn: "mā", stigande: "má", fallande och sedan stigande igen: "mǎ", samt fallande: "mà". Dessa fyra "ma" betyder i tur och ordning 'mamma', 'hampa', 'häst' respektive 'skälla på'.

Dialekter: Mandarin betraktas traditionellt som en av sju kinesiska dialektgrupper. Dessa skiljer sig åt lika mycket som de germanska språken, men använder samma tecken-system. Standardkinesiskan baserar sig på den dialekt av mandarin som talas i Peking.

Liten ordlista

你好, med pinyin: "nǐ hǎo" = 'hej' – egentligen 'du bra'.
瑞典, "rúidǎn" = 'svensk'. Bokstavligen betyder tecknet 'lyckobådande klassiker', men det är ljudlikheten med det engelska *Sweden* som motiverar kombinationen. Tecknet är från början ett lån från kantonesiska kinesiska, där det uttalas "suōj-dinn".
电脑, 'diàn nǎo' = 'dator' – egentligen 'elektrisk hjärna'. De flesta moderna begreppen återges med inhemska ord.

7 600 talare finns i Sverige.

950

miljoner talar mandarin, framför allt i Kina och Taiwan.

Den som skriver
KINESISKA
förväntas behärska
minst
3 000
olika tecken

Grammatik: Böjning av ord förekommer knappt. I stället används "grammatiska ord", eller partiklar, som 了, "le", i 吃了饭 = 'äta le mat', som betecknar att handlingen är avslutad. Ofta är det sammanhanget som avgör den exakta betydelsen, till exempel om ett ord står plural eller singular.

I mandarin finns flera hundra måttsord, som anger föremålets egenskaper. I 一条狗 = 'en stycken hund', anger till exempel 条, "tiáo", att hunden är ett avlångt objekt.

